

Department :- Ayurved Samhita &
Siddhant

Topic :- Artha Guna

Artha
Guna

Artha / Indriyarth / Visesa Guna

अर्थः शब्दादयो जेया गोचरा विषया गुणाः ॥

(च. शा. १/३१)

➤ *Shabda* → Sound

➤ *Sparsha* → Touch

➤ *Rupa* → Colour

➤ *Rasa* → Taste

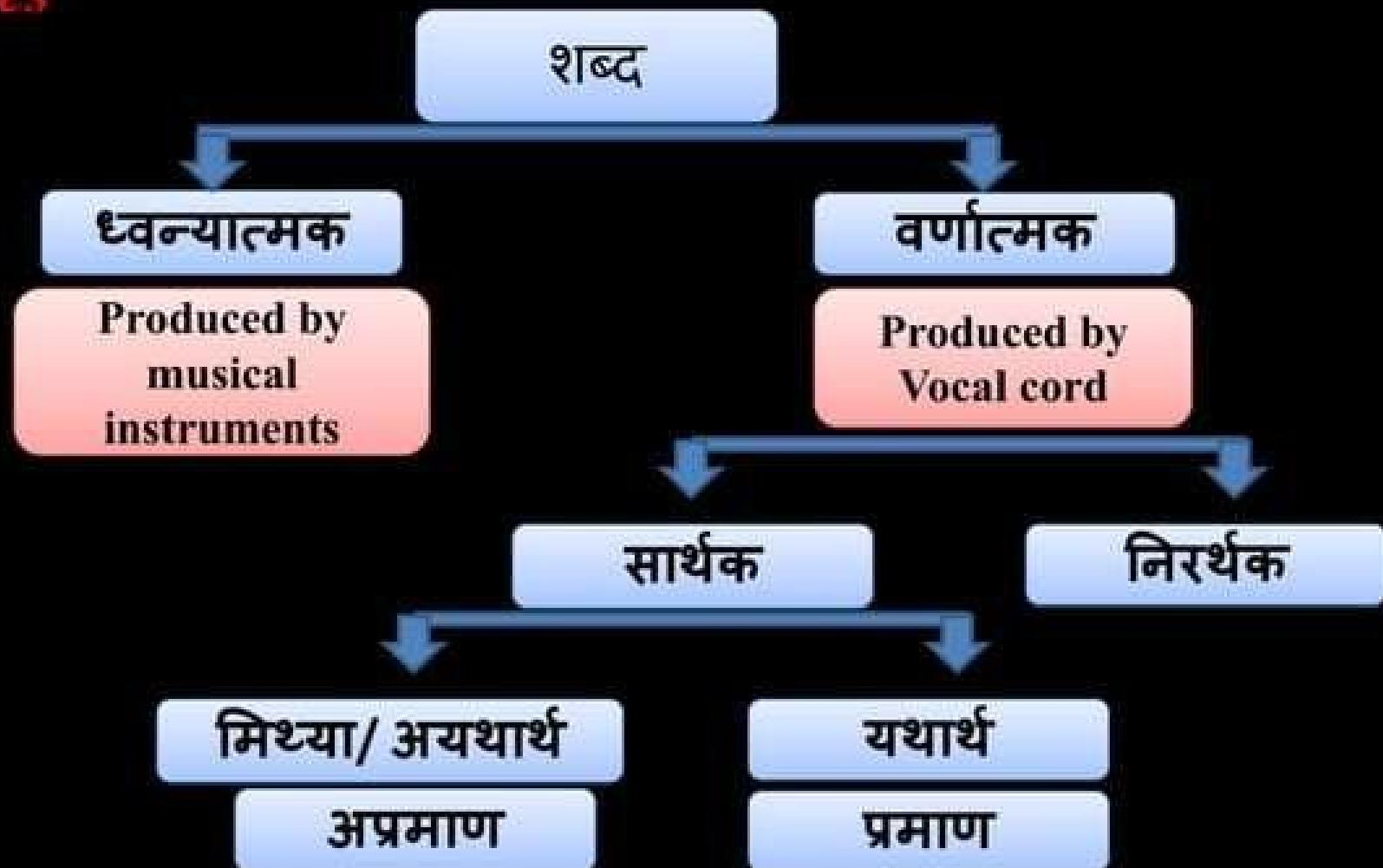
➤ *Gandha* → Smell

I) शब्द :

श्रोत्र ग्राहयो गुणः शब्दः ।
आकाश मात्रावृत्तिः ॥
स विदविधः द्वन्द्यात्मको वर्णात्मकश्चेति ।
द्वन्द्यात्मको भेर्यादौ ।
वर्णात्मकः संस्कृत भाषादिरूपः (तर्क सञ्ग्रह)

Types

ગ્રંથાનુદ્ધવા - ગ્રંથાનુદ્ધવા

લાખાળમાં - અંતર્ગત ગ્રંથાનુદ્ધવા શરીર:

2) स्पर्श

त्वक इन्द्रियमात्र ग्राहयो गुणो स्पर्शः ।
स च त्रिविधः शीतोष्णानुष्णाशीतभेदात् ।
पृथिव्यप्तेजो वायु वृत्तिं ॥
तत्र शीतोजले उष्णस्तेजसि
अनुष्णशीतः पृथिवीवाय्वोः ।
(तर्क सन्धार)

Types

स्पर्श

शीत

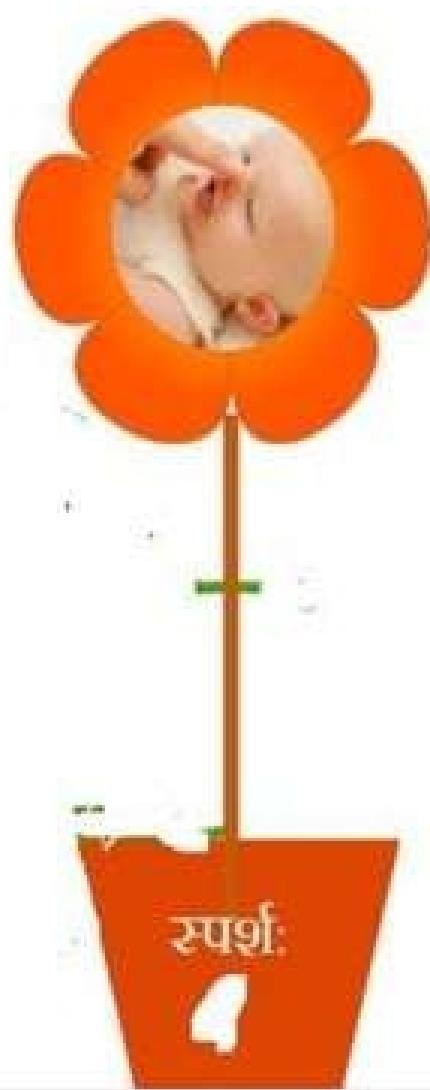
उष्ण

अनुष्णशीत

Present in
Jala
Mahabhuta

Present in
Teja
Mahabhuta

Prithvi &
Vayu
Mahabhuta

गुणः - स्पर्शः

शीतः

आतः

अग्निशीतः

3) रूप

चक्षुमात्र ग्राहयो गुणो रूपमः ।

तच्च शुक्ल नील पीत रक्त हरीत कपीश चित्र भेदात् सप्तविधम् ।

पृथिव जल तेजोवृत्ति ॥

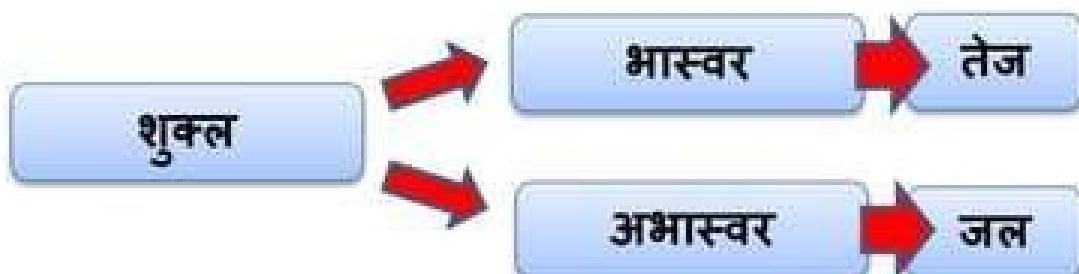
तत्र पृथिव्यां सप्तविधम् ।

अभास्वर शुक्लं जले । भास्वर शुक्लं तेजसि ।(तर्क सन्ग्रह)

Types: 7

निल
पित
रक्त
हरित
कपिस

चित्र

All 7 types present in Prithvi Mahabhuta

સાક્ષાત - વાદ્યમાંગાણો બ્રહ્મો રૂપમ्

બ્રહ્મ: - રૂપમ्

प્રાણી

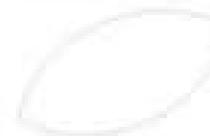
सતતિદિન રૂપમ्

जलम्

तોજः

आત્મવસ્તુષુપ્તામ्

આત્મવસ્તુષુપ્તામ्

**आત્મવસ્તુષુપ્તામ् — પ્રાણભૂમાનમ्

4) रस

रसना ग्राहयो गुणो रसः ।

स च मधुराम्ललवणकटुकाखायतिक्तमेदात् षड्विधः ।

पृथिव जल वृत्तिः ॥

तत्र पृथिवव्यां षड्विधः जले मधुर एव ।(तर्क सन्वग्नह)

रसः

Types: 6

मधुर

Sweet

आम्ल

Sour

लवण

Salt

कटु

Pungent

तिक्त

Bitter

कषाय

Astringent

તक्षणाम् - रसनग्राहो गुणो रसः

गुणः - रसः

मधुरः

क्रियः

ताप्तः

तिक्तः

आम्लः

कम्फः

षट् ऋत्यः

पृथी

जलम्

षट् अन्तः

अन्तः

मधुरः

५) गन्ध

घ्राण ग्राहो गुणो गन्धः ।

स विद्विध सुरभिरसुरभिश्च ।

पृथिव मात्रावृत्तिः ॥ (तर्क सन्वग्रह)

Types

गन्ध

सुरभी

Good smell

असुरभी

Bad smell

© Clark Block Photo - stock.adobe.com

લક્ષણમ् - પ્રાણબાહ્યો મૃણો અન્યા:

ગણેશ:

સુગમિ:

ગસુરામિ:

ગણેશી

ganesha

Importance of Artha guna

- For the Examination of patient to check,

*Hinayoga
Mithyayoga
Atiyoga*

Panchaindriya

Roga karana

Samyak yoga

Panchaindriya

*Arogya
or
Swasthya karana*

Presenter Media

biscuit media

Thank you